

Тамара Дудаш,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та філософії права
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ORCID: 0000-0002-4424-052X

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-14>

УДК 340.1

Склад (корпус) правової аргументації: загальнотеоретична характеристика

Вступні зауваги. Якість правової аргументації є дуже важливою проблемою для різних видів юридичної діяльності, насамперед для правозастосування. Адже лише якісно аргументовані судові рішення є переконливими як для сторін, так і для суспільства загалом. Проте наявні у вітчизняній юридичній доктрині дослідження правової аргументації охоплюють лише певні її аспекти, зазвичай не надаючи рекомендацій щодо побудови переконливої і якісної правової аргументації. Як наслідок, правова аргументація, що міститься в рішеннях національних судів, часто зазначає критики як слабка чи не переконлива. Допомогти вирішити актуальне завдання з покращення правової аргументації може загальнотеоретичне осмислення правової аргументації. Саме воно має потенціал запропонувати комплексну відповідь на питання про те, яка ж правова аргументація є переконливою, а також інструменти для побудови, реконструювання й оцінювання такої аргументації. Виконання зазначених завдань слугуватиме покращенню практики правової аргументації не лише у правозастосуванні,

але й у правотлумаченні, правотворчості, правореалізації та правовій науці.

Актуальність дослідження правової аргументації підтверджує і факт того, що в підручники з теорії права останніх років з'явилися розділи про правову аргументацію, в яких у найбільш загальних рисах викладені питання правової аргументації [1, с. 264; 2, с. 440]. Питанням правової аргументації присвячені окремі випуски наукових журналів [3, с. 118–208]. Деякі спеціальні питання правової аргументації стали предметом вітчизняних юридичних досліджень, зокрема у працях М. Козюбри, П. Рабіновича, В. Кістяника, а також логічних досліджень, зокрема у працях О. Щербини, О. Юркевич. Йдеться про типи правової аргументації [4, с. 4–8], загальнотеоретичні характеристики правової аргументації [5, с. 22], деякі особливості судової аргументації [6], логічні аспекти правової аргументації [7; 8]. Проте багато аспектів комплексного феномена правової аргументації є не дослідженими або досліджені мало у вітчизняній юридичній науці, зокрема й склад правової аргументації.

У зарубіжних наукових розвідках правова аргументація є предметом аналізу як у теорії аргументації, так і в юридичних дослідженнях, зокрема у працях таких авторів, як Е. Фетеріс, Г. Кластергаус, Ф. Ван Ємюрен, Д. Волтон, К. Тіндаль, Л. Бермеджо-Луку, Р. Алексі. З-поміж інших аспектів представники різних шкіл правової аргументації вивчають рівні дослідження правової аргументації [9; 10], нормативні та/чи теоретичні моделі правової аргументації як частини програми її дослідження на теоретичному рівні [9; 10], особливості реконструкції й оцінювання правової аргументації [11; 12; 13], засоби правової аргументації в правовому дискурсі як різновиди загального практичного дискурсу [14]. Проте поняття складу (корпусу) правової аргументації в таких дослідженнях немає.

З урахуванням зазначеного мета цієї статті полягає в тому, щоб, ґрунтуючись на певному розумінні вихідних понять, що відображають комплексний феномен правової аргументації, а також на напрацюваннях представників теорії аргументації та правової аргументації, запропонувати бачення складу (корпусу) правової аргументації, що входить до загальнотеоретичної моделі правової аргументації і має евристичний потенціал для її подальшого застосування для створення, реконструювання й оцінювання правової аргументації в різних видах юридичної діяльності.

Уточнення основних понять.

Для загальнотеоретичної характеристики складу правової аргументації необхідно передусім уточнити зміст поняття правової аргументації.

Запропонуємо, насамперед, розмежувати діяльність із правового аргументування та результат такої діяльності – правову аргументацію. Адже процес правового аргументування та його результат є онтологічно різними, хоча й взаємоперехідними.

Правове аргументування – це процесове поняття, яке відображає юридично значущу діяльність з обґрунтування твердження за допомогою певних засобів – правових і позаправових аргументів. Воно є комунікативним, його здійснюють у різних видах юридичної діяльності, часто у формі дискурсу. Наприклад, судові дебати можна вважати реальним дискурсом, а рішення суду з аргументацією резолютивного рішення таким, що відображає результати дискурсу. Адже таке рішення адресоване сторонам та суспільству і є відповіддю на аргументи сторін, висловлені під час судового розгляду.

Правова аргументація, з нашого погляду, – це поняття, яке відображає або 1) результат діяльності з правового аргументування (як завершення процесу правового аргументування), або 2) результат діяльності з реконструювання аргументації, що міститься в тексті іншого суб'єкта, крізь призму власної свідомості. У будь-якому разі вона пов'язана з наведенням чи спростуванням аргументів, які слугують засобами правової аргументації. У цьому сенсі правова аргументація завжди є наслідком певного процесу (діяльності) з правового аргументування – власного чи іншого суб'єкта.

Також наголосимо, що у вітчизняній та зарубіжній літературі з питань правової аргументації розмежування правового аргументування й аргументації переважно не проводять, натомість використовуючи термін «правова аргументація» для позначення обидвох понять. Це призводить до позначення діяльності («правового аргументування») і її результату («правової аргументації») однією словосполучкою і не сприяє поглибленню розуміння відповідного процесу і його результату та встановлення їхніх закономірностей. Проте заради точності зазначимо, що таке розмежування можна прослідкувати у працях окремих представників

риторичного підходу до аргументації, зокрема Л. Бермеджо-Луку та К. Тіндаля, принаймні, на термінологічному рівні. К. Тіндаль пише про акти аргументування [13], а Л. Бермеджо-Луку наголошує на необхідності враховувати результати аргументації, процедури чи процеси аргументування у такій моделі [12, с. 9].

Потребує уточнення і поняття «теоретична модель правової аргументації». В англійських джерелах із питань правової аргументації часто вживають словосполучення «нормативна модель аргументації», але не завжди її пояснюють. Як зазначає Д. Волтон, нормативна модель аргументації – це те як потрібно аналізувати й оцінювати правову аргументацію з логічної позиції. Така модель тісно пов'язана з дійсністю. Вона заснована на обґрунтуванні, що його використовують у щоденній аргументації. Така модель спрощено відображає правове обґрунтування у дійсності [11, с. 161].

Ф. Ван Ємюрен зазначив, що теоретична модель аргументації слугує концептуальним та теоретичним підґрунтям для дослідження правової аргументації, окреслює та наближує філософський ідеал розумності, конкретизуючи його у термінах типів аргументувальних кроків та докладності підстав для цих кроків. Якщо така модель добре виконує свою мету, вона виконує евристичні, аналітичні та критичні функції і стосується продукування, аналізу й оцінювання аргументувального дискурсу [10, с. 521].

З погляду Л. Бермеджо-Луку, нормативна модель залежить від того, що ми хочемо оцінювати – результат аргументації, процедури чи процеси аргументування [12, с. 9]. Модель аргументування має виконувати два основні завдання: забезпечувати прийнятну характеристику доладності (*soundness*) аргументації (що означає оцінювання як зв'язку між засновками і висновком, так і оцінювання засновків) та

запропонувати метод для встановлення доладності аргументації. Останні залежать від того, яку концепцію аргументації й стандарт докладності аргументації прийняти [12, с. 14–15].

Е. Фетеріс вважає, що теоретична модель правової аргументації містить правові аргументи та норми й правила їх прийнятності [9, с. 21]. Аналітична модель має конкретизувати елементи, необхідні для раціональної реконструкції правового рішення, – стадії аргументувального процесу, експліцитні та імпліцитні аргументи, приховані засновки та структури аргументу. При цьому логічний мінімум часто не дає змоги це зробити, потрібен прагматичний максимум, щоб взяти до уваги ширший вербальний та невербальний контекст аргументу [9, с. 201]. Раціональна реконструкція дає підстави для оцінювання аргументів [9, с. 22].

Отже, теоретичну модель правової аргументації розуміють по-різному, а її «наповнення» залежить від концепції конкретного дослідника. Спільним місцем можна вважати хіба те, що така модель надає бачення того, якими є правові аргументи [у правовому аргументуванні] та як їх оцінювати, реконструювавши правову аргументацію [у правове аргументування]. Найбільш деталізованою і такою, що має загальнотеоретичний характер, можна вважати наведену вище позицію Е. Фетеріс, згідно з якою до теоретичної моделі входять аналітична модель та модель оцінювання правової аргументації, хоча вона й стосується правової аргументації у правозастосуванні. Водночас, із нашого погляду, загальнотеоретична модель правової аргументації має містити такі складники, які дозволили б створювати, реконструювати й оцінювати будь-яку правову аргументацію – у правотворчості, правотлумаченні, правозастосуванні, правореалізації і правовій науці. Крім того, загальнотеоретична модель правової аргументації має бути придатною для

дослідження правової аргументації, зокрема для поглиблення її розуміння. Така модель має бути застосовна не лише до власної діяльності з правового аргументування, а й, насамперед, до результату такої діяльності стороннього аргументувача, що її потрібно реконструювати; така модель має охоплювати як специфіку учасників, процесу та засобів правового аргументування, так і запропонувати критерії для оцінювання такої аргументації. Лише за наявності такого «наповнення» може йтися про власне загальнотеоретичну модель правової аргументації. Тому під *загальнотеоретичною моделлю правової аргументації* розумітимемо теоретико-аналітичну модель правової аргументації, яка охоплює як модель створення, так і модель реконструкції й оцінювання правової аргументації.

З огляду на зазначене загальнотеоретична модель правової аргументації охоплює: 1) склад (*corpus*) правової аргументації; 2) інструменти правової аргументації; 3) реконструювання й оцінювання [ефективності] правової аргументації. Розглянемо в цій статті лише перший зі складників загальнотеоретичної моделі правової аргументації відповідно до мети дослідження.

Склад (корпус) правової аргументації: загальна характеристика. На нашу думку, *склад (корпус) правової аргументації* – це юридична конструкція, яка охоплює статичні та динамічні елементи в комплексному феномені правової аргументації, дозволяє надати йому цілісної характеристики та показати перехідність від діяльності – правового аргументування – до її результату – правової аргументації. До **складу (корпусу) правової аргументації** можемо зарахувати: 1) аргументувальну ситуацію; 2) суб'єктний склад; 3) мету правової аргументації; 4) об'єкт правового аргументування; 5) зміст правового аргументування.

Особливості аргументувальної ситуації в юридичній діяльності. Під поняттям *аргументувальної ситуації* пропонуємо розуміти абстрактну ситуацію аргументування, що є узагальненим відображенням таких ситуацій, типових для певного виду юридичної діяльності. На нашу думку, це основний складник у корпусі правової аргументації, адже він зумовлює специфіку інших складників. Як було зазначено вище, правове аргументування як комунікативна діяльність займає певне місце у процесі (або й процедурі) здійснення основних видів юридичної діяльності – правотворенні, правотлумаченні, правозастосуванні, правореалізації, а також у правовій науці. У кожній із них аргументувальна ситуація є особливою, що спробуємо продемонструвати далі.

Правове аргументування у правотворчості має свою специфіку залежно від особливостей правової системи держави (чи міждержавного утворення), що зумовлює особливості правотворчої діяльності. Спробуємо окреслити особливості аргументувальної ситуації в правотворчості, звернувшись до аналізу такої процедури в Україні. Його здійснюють як під час обговорення проекту нормативного акта, так і надаючи обґрунтування доцільності прийняття такого акта, якщо йдеться про проект закону. У цій аргументувальній ситуації здійснюють письмову аргументацію в обґрунтуванні нормативно-правового акта та усну аргументацію під час виступу депутатів парламенту. Мета аргументації різна. Письмова аргументація в обґрунтуванні проекту джерела права має за мету обґрунтувати необхідність та доцільність його ухвалення. Усна аргументація спрямована на спростування висунутих контраргументів. При цьому, якщо у письмовій аргументації викладені аргументи раціонального

спрямування і прогностичного характеру, то в усній трапляються і аргументи емоційного характеру.

Правове аргументування є частиною офіційного правотлумачення. Воно дозволяє через формулювання правотлумачних аргументів «вийти» на певний спосіб тлумачення права в правотлумачних актах. Особливості аргументувальної ситуації в цьому виді юридичної діяльності полягають у тому, що її здійснюють як у конституційному провадженні в усній формі, так і письмовій формі в рішенні Конституційного Суду України, яке об'єктивує результати такого провадження. У межах цих двох проявів аргументувальної ситуації у правотворчості суб'єкти аргументації є різними, як і її засоби й мета.

Правове аргументування у правозастосуванні здійснюють як щодо питань фактів, так і щодо питань права. Воно дозволяє обґрунтувати юридичну кваліфікацію і є самостійним видом діяльності в судовому процесі, що передбачена в процесуальному законодавстві. Ба більше, в судовому процесі є аргументувальна ситуація діалогу, в якій сторони надають свої варіанти аргументування кваліфікації обставин справи, переконуючи суд у прийнятності своєї позиції, а суд, зваживши їхні аргументи, пропонує власне аргументування кваліфікації справи. Тобто для цього різновиду юридичної діяльності також характерні два різновиди аргументувальної ситуації з різним суб'єктивним складом, засобами і метою.

Правове аргументування в юридичній науці можуть здійснювати в усній та письмовій формі в дискусіях, наукових працях, коментарях. Для аргументувальної ситуації в юридичній науці характерне використання раціональних аргументів в аргументуванні – правових і позаправових. В усній аргументації допустимо вдаватися до емоційних аргументів. Загалом усна наукова дискусія має особливості аргументування, зумовлені як

подаванням аргументів, так і за їхнім змістом, а також можливістю часто вдаватися до позаюридичних аргументів для переконання аудиторії та адресатів аргументації.

Правове аргументування у правореалізації здійснюють, наприклад, у процесі юридичного консультування чи у відносинах «адвокат-клієнт» або між сторонами при укладанні договорів, особливо за участю юридичних радників. Незважаючи на присутність у ньому правових аргументів, ця ситуація більше нагадує практичне аргументування, яке найчастіше здійснюють в усній формі. Переважають у ньому, відповідно, позаюридичні аргументи вигідності та користі умов договору чи стратегії захисту для клієнта. При цьому в усній діалогічній частині такої аргументації також можуть намагатися, наприклад, примусити протилежну сторону погодитися з певними умовами договору, які їй не вигідні, вдаючись до маніпуляцій аргументами.

Суб'єктивний склад правового аргументування охоплює як його обов'язкових суб'єктів, так і факультативних, а також аудиторію. Правове аргументування залежить від того, хто є суб'єктами правового аргументування – від їхніх потреб та інтересів, праворозуміння, передрозуміння об'єкта правового аргументування, концепції раціональності.

Суб'єктами правового аргументування класично в теорії аргументації визнають *аргументувача* (який через правове аргументування створює правову аргументацію) й *адресата аргументації* (той, до кого безпосередньо ця аргументація спрямована і хто має правомірну можливість спростовувати аргументи, що їх висунув аргументувач, висунути свої контраргументи або не висувати своїх аргументів, тобто не мати своєї точки зору (позиції), а прийняти точку зору, що її запропонував аргументувач). Зазначені суб'єкти можуть мінятися ролями в

різних аргументувальних ситуаціях. Наприклад, у судових дебатах між сторонами у двосторонньому аргументуванні позивач буде аргументувачем своєї позиції і адресатом позиції відповідача; в односторонньому аргументуванні між сторонами процесу і судом перші будуть виступати аргументувачами зі своїми позиціями, а суд – адресатом аргументації; в односторонній аргументації між судом та сторонами аргументувачем буде суд, а сторони – адресатами аргументації, викладеної у судовому рішенні.

Як слушно зауважив К. Каргін, від суб'єктів правового аргументування доцільно відрізнити суб'єктів, які йому сприяють, – осіб, які допомагають аргументувачу здійснювати аргументування, але самі його не здійснюють [15, с. 44]. Вважаємо за доцільне назвати їх не суб'єктами, а учасниками правового аргументування, щоб термінологічно відрізнити від суб'єктів. Як приклад, можемо навести заслуховування експерта, свідка у судовому процесі або ж заслуховування фахівця у конституційному провадженні.

Крім того, *факультативним суб'єктом правового аргументування* можемо вважати *реконструювача* такої аргументації. Це той індивідуальний чи колективний суб'єкт, який відтворює правову аргументацію іншого суб'єкта з певною метою. Наприклад, суд виступає реконструювачем аргументації сторін процесу, суд другої інстанції реконструює аргументацію суду першої інстанції для перегляду справи в апеляційному порядку; науковець реконструює реальну правову аргументацію для її наукового аналізу й оцінювання, правотлумач для надання своїх правотлумачних аргументів може реконструювати правову аргументацію ініціатора звернення до нього. Реконструювач може бути присутнім лише у певних аргументувальних ситуаціях, тому вважаємо його факультативним суб'єктом.

Авдиторія також, на нашу думку, має належати до суб'єктного складу правової аргументації. Авдиторія у правовому аргументуванні – це конкретна або абстрактна особа чи група осіб, які мають інтерес до змісту і результату правового аргументування і яку прагнуть переконати у прийнятності своєї аргументації суб'єкти правового аргументування. У різних аргументувальних ситуаціях авдиторії будуть відрізнятися. Наприклад, авдиторією для аргументувальної ситуації «суд – сторони процесу» виступатиме суспільство, якому непрямо адресоване судове рішення. Від авдиторії слід відрізнити безпосереднього адресата аргументації, який, на відміну від авдиторії, може прийняти або взяти участь у прийнятті рішення за результатами аргументування. Наприклад, в усній аргументувальній ситуації у правотворчості «ініціатор законопроекту – парламент» члени парламенту, які голосуватимуть за прийняття законопроекту виступатимуть адресатами аргументації, а суспільство чи зацікавлені у законопроекті неурядові організації або ж суспільна група, якої цей законопроект стосується, – авдиторією.

Мета правової аргументації є предметом аналізу в теорії аргументації. К. Каргін вважає, що мета правової аргументації полягає в переконуванні адресата аргументації і, як наслідок, у зміні його позиції [15, с. 51]. З нашого погляду, у поняття мети не варто додавати ознаку наслідку. Адже лише ефективна правова аргументація призводить до зміни позиції адресата – повної або часткової, але це не виключає наявності мети аргументувача змінити позицію адресата повністю або частково. Оцінювання ефективності правового аргументування є окремим складником загальнотеоретичної моделі правового аргументування. Крім того, аргументувач здійснює переконувальний вплив не лише на адресата аргументації, але й на авдиторію. Тому,

з нашого погляду, мета правової аргументації в найзагальніших формулюваннях полягає у тому, щоб переконати адресата правової аргументації, а також аудиторію в прийнятності певної позиції (погляду, тези, висновку) за допомогою наведених аргументів – правових і позаправових.

Звісно, мета правового аргументування має специфіку залежно від аргументувальної ситуації у певному виді юридичної діяльності. Наприклад, метою правового аргументування у правотворчості є переконування членів парламенту та суспільства у прийнятності встановлення, зміни чи припинення правового регулювання. Метою правового аргументування у правотлумаченні слугує переконування ініціатора звернення, заінтересованих суб'єктів та суспільства в прийнятності певного розуміння чи тлумачення змісту юридичного припису або інших його юридичних властивостей. Метою правового аргументування у правозастосуванні є переконування сторін справи, суду та суспільства у прийнятності викладу або тлумачення фактів, права, резолютивної частини правозастосовчого рішення. Метою правового аргументування у правореалізації є переконування адресата аргументації у вигідності чи необхідності втілення в життя нормативно-правового припису у певний спосіб. Мета правового аргументування у правовій доктрині – переконати адресата аргументації – прямого чи опосередкованого, а також аудиторію – у правильності чи прийнятності позиції аргументувача.

Ще раз наголосимо, що в результаті діяльності з правового аргументування, що її здійснюють шляхом наведення і спростування аргументів, наведення й спростування контраргументів, постає правова аргументація. Вона може повністю або частково переконати адресата аргументації та/або аудиторію у прийнятності позиції аргументувача або ж не переконати. Проте

такий результат є предметом оцінювання ефективності аргументації і становить окремий складник загальнотеоретичної моделі правової аргументації.

Об'єкт правового аргументування – це те, на що спрямоване правове аргументування в певній аргументувальній ситуації. У загальнонауковому аспекті об'єкт – це категорія, що позначає будь-яку справжню чи уявну, уречевлену чи ідеальну реальність, яка розглядається як щось зовнішнє щодо людини та її свідомості і яка стає предметом теоретичної та практичної діяльності *суб'єкта*. Об'єкт зазнає цілеспрямованого діяння з боку суб'єкта, в результаті чого освоюється – перетворюється, пізнається, конструюється і пристосовується до потреб людини та суспільства [16, с. 438].

З огляду на те, що правове аргументування є комунікативною діяльністю, об'єктом правового аргументування можна вважати твердження про щось. Адже саме твердження про щось стає об'єктом аргументування, у результаті чого воно стає висновком аргументу.

П. Гоулосер встановив, що поняття «висновок», «теза», «твердження», «дебатована позиція», які використовують у різних підходах до розуміння й дослідження аргументування, цілком збігаються або є дуже подібними до поняття «точка зору», що його використовують у прагматодіалектиці [17, с. 54]. П. Гоулосер вважає, що *твердження* має статус точки зору. Точку зору висунуто за таких умов: 1) якщо було виконано стверджувальний мовленнєвий акт; 2) є реакція слухача на такий мовленнєвий акт; 3) якщо індикатори точки зору можна знайти у подальших висловлюваннях мовця (якщо подальші висловлювання стосуються прийнятності попереднього твердження, то йдеться про такі різновиди висловлювань, як конкретизація (*specification*), визначення (*definition*) та пояснення (*explanation*))

або, якщо вони стосуються розуміння попереднього твердження, то вони спрямовані на переконання, а отже, йдеться про такі різновиди висловлювань, як мотивація (*motivation*), виправдання (*justification*) та підстави (*reasons*) [17, с. 58–59].

Схарактеризувати особливості об'єкта правового аргументування можна з урахуванням того, в якій аргументувальній ситуації, в якому виді юридичної діяльності здійснюють таке аргументування. Наприклад, об'єктом правового аргументування у правотворчості може виступати твердження про необхідність правового регулювання певних суспільних відносин, про необхідність встановлення прав та обов'язків загального характеру через деонтичні судження. Об'єктом правового аргументування у правозастосуванні можуть бути твердження про юридично значущі факти та твердження про право. Об'єктом правового аргументування у правотлумаченні можуть бути оцінні твердження про зміст норм права чи інших юридично значущих властивостей норм права. Об'єктом правового аргументування в правореалізації виступає твердження про вигідність, необхідність або корисність виконання, використання або дотримання норм права. Об'єктом правового аргументування правовій науці є, зокрема, твердження про право, тлумачення права, правове регулювання, залежно від того, якого виду юридичної діяльності стосується доктринальна правова аргументація.

Зміст правового аргументування у найзагальнішому формулюванні можна визначити як наведення аргументів – правових чи позаправових, які можуть бути як аргументами у прямому сенсі, так і поясненнями та аргументами з доказів. Крім того, йдеться як про наведення аргументів аргументувача, так і спростування контраргументів адресата аргументації, а також про наведення контраргументів

адресата аргументації та спростування його контраргументів аргументувачем. У цьому сенсі правове аргументування є дискурсною діяльністю і має підпорядковуватися правилам дискурсу.

Зміст правового аргументування залежить, безперечно, від суб'єкта та об'єкта правового аргументування, а також від різновиду аргументувальної ситуації в юридичній діяльності, в якій здійснюють правове аргументування. Наприклад, змістом правового аргументування у правотворчості є наведення аргументів стосовно змісту правового регулювання суспільних відносин. Змістом правового аргументування у правотлумаченні можна вважати наведення аргументів стосовно розуміння чи тлумачення змісту юридичного припису або інших його юридичних властивостей. Змістом правового аргументування у правозастосуванні можна вважати наведення аргументів щодо можливого змісту фактів, права, резолютивного рішення щодо фактів і права. Змістом правового аргументування у правореалізації, вважаємо, є наведення аргументів щодо необхідності виконання чи дотримання припису, корисності чи необхідності втілення в життя (використання) припису. Зміст правового аргументування у правореалізації може бути конкретизований залежно від аргументувальної ситуації в правореалізації. Змістом правового аргументування у правовій доктрині є наведення аргументів на користь позиції аргументувача щодо питання, якого стосується конкретна аргументувальна ситуація.

Основні висновки. Правове аргументування – це процесове поняття, яке відображає юридично значущу діяльність з обґрунтування твердження за допомогою певних засобів – правових і позаправових аргументів. Воно є комунікативним, його здійснюють у різних видах юридичної діяльності, часто у формі дискурсу. Правова аргументація – це поняття, яке відображає

або 1) результат діяльності з правового аргументування (як завершення процесу правового аргументування), або 2) результат діяльності з реконструювання аргументації, що міститься в тексті іншого суб'єкта, крізь призму власної свідомості. У будь-якому разі вона пов'язана з наведенням чи спростуванням аргументів, які слугують засобами правової аргументації. У цьому сенсі правова аргументація завжди є наслідком певного процесу (діяльності) з правового аргументування – власного чи іншого суб'єкта.

Загальнотеоретична модель правової аргументації – це теоретико-аналітична модель правової аргументації, яка слугує як модель створення, так і модель реконструювання й оцінювання правової аргументації у всіх

видах юридичної діяльності. Така модель охоплює: 1) склад (*corpus*) правової аргументації; 2) інструменти правової аргументації; 3) реконструювання й оцінювання [ефективності] правової аргументації.

Склад (корпус) правової аргументації – це юридична конструкція, яка охоплює статичні та динамічні елементи в комплексному феномені правової аргументації, дозволяє надати йому цілісної характеристики та показати перехідність від діяльності – правового аргументування – до її результату – правової аргументації. До нього можемо зарахувати: 1) аргументувальну ситуацію; 2) суб'єктний склад; 3) мету правової аргументації; 4) об'єкт правового аргументування; 5) зміст правового аргументування.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
2. Загальна теорія права : підручник / О.В. Петришин, В.В. Лемак, С.І. Максимов та ін.; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. 568 с.
3. Правова інтерпретація і правова аргументація [тема номера]. *Філософія права і загальна теорія права*. 2014. № 1-2. С. 118–209.
4. Козюбра М. Моделі (типи) юридичної аргументації. *Наукові записки НаУКМА, Юридичні науки*. 2013. Т. 144–145. С. 4–8.
5. Рабінович П. Правова аргументація (вихідні загальнотеоретичні характеристики). *Юридичний Вісник України*. 2015. № 17-18. С. 22.
6. Кістяник В. Судова аргументація: особливості, порівняльний аналіз та вітчизняна і зарубіжна практика : автореф дис. ... канд юрид. наук. Київ, 2021. 22 с.
7. Щербина О. Логічний аналіз юридичної аргументації : дис. ... д-ра філос. наук. Київ, 2014. 424 с.
8. Юридична аргументація: Логічні дослідження : колективна монографія / О.М. Юркевич, В.Д. Титов, С.В. Куцепал та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Юркевич. Харків, 2012. 211 с.
9. Feteris E.T. *Foundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on Justification of Judicial Decisions*. Argumentation Library. Volume 1. Dordrecht : Springer, 1999. 222 p.
10. Van Eemeren F.H. *Handbook of Argumentation Theory* / F.H. van Eemeren, B. Garssen, E.C.W. Krabbe, A.F. Snoeck Henkemans, B. Verheij, J.H.M. Wagemans. Dordrecht : Springer, 2014. 988 p.
11. Walton, D.N. *Legal argumentation and evidence*. Pennsylvania : Pennsylvania State University, 2002. 368 p.
12. Bermejo-Luque L. *Giving Reasons. A Linguistic-Pragmatic Approach to Argumentation Theory*. Argumentation Library. No 20. Dordrecht : Springer, 2011. 209 p.
13. Tindale C.W. *Acts of arguing. A rhetorical model of argument*. New York: SUNY, 1999, 245 p.

14. Alexy R. A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification / translated by R. Adler and N. MacCormick. Oxford: Clarendon Press, 1989. 320 p.

15. Каргин К.В. Понятие и элементы юридической аргументации : монография. Нижний Новгород : Нижегородская правовая академия, 2011. 69 с.

16. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарука. Київ : Абрис, 2002. 743 с.

17. Важнейшие концепции теории аргументации / пер. с англ. В.Ю. Голубева, С.А. Чахоян, К.В. Гудковой; науч. ред. А.И. Мигунов. Санкт-Петербург : Филологический факультет СПбГУ, 2006. 298 с.

Дудаш Т. І. Склад (корпус) правової аргументації: загальнотеоретична характеристика

У статті надано загальнотеоретичну характеристику складу (корпусу) правової аргументації як складника загальнотеоретичної моделі правової аргументації. Категорія «склад (корпус) правової аргументації» має виконувати методологічну роль для створення, реконструювання й оцінювання правової аргументації, що її здійснюють у різних видах юридичної діяльності – правотворенні, правотлумаченні, правозастосуванні, правореалізації та юридичній доктрині. Запропоновано розмежовувати термінологічно правове аргументування як діяльність та правову аргументацію як результат цієї діяльності, а також результат діяльності з реконструювання правової аргументації іншого суб'єкта та надано визначення кожного з цих понять. Склад (корпус) правової аргументації входить до загальнотеоретичної моделі правової аргументації поряд з інструментами правової аргументації, реконструюванням й оцінюванням правової аргументації. До складу (корпусу) правової аргументації можемо зарахувати: 1) аргументувальну ситуацію; 2) суб'єктний склад; 3) мету правої аргументації; 4) об'єкт правового аргументування; 5) зміст правового аргументування. Аргументувальна ситуація – це абстрактна ситуація аргументування, що є узагальненим відображенням таких ситуацій, типових для певного виду юридичної діяльності. Суб'єктний склад правового аргументування охоплює як його обов'язкових суб'єктів, так і факультативних, а також аудиторію. Мета правової аргументації полягає у тому, щоб переконати адресата правової аргументації, а також аудиторію у прийнятності певної позиції за допомогою наведення аргументів. Об'єкт правового аргументування – це те, на що спрямоване правове аргументування в певній аргументувальній ситуації. Зміст правового аргументування можна визначити як наведення аргументів – правових чи позаправових.

Ключові слова: правове аргументування, правова аргументація, склад (корпус) правової аргументації, аргументувальна ситуація, суб'єктний склад правової аргументації, мета правої аргументації, об'єкт правового аргументування, зміст правового аргументування.

Дудаш Т. И. Состав (корпус) правовой аргументации: общетеоретическая характеристика

В статье представлена общетеоретическая характеристика состава (корпуса) правовой аргументации как составляющей общетеоретической модели правовой аргументации. Категория «состав(корпус) правовой аргументации» должна исполнять методологическую роль для создания, реконструкции и оценки правовой аргументации, которую осуществляют в разных видах юридической деятельности – правотворчестве, правотолковании, правоприменении, правореализации и юридической науке. Предложено разграничить терминологически правовое аргументирование как деятельность и правовую аргументацию как результат этой деятельности, а также результат деятельности по реконструкции правовой аргументации другого субъекта и предложено определение каждой из них. Состав (корпус) правовой аргументации входит в общетеоретическую

модель правовой аргументации вместе с инструментами правовой аргументации, реконструкцией и оценением правовой аргументации. К составу (корпусу) правовой аргументации можно отнести: 1) аргументационную ситуацию; 2) субъектный состав; 3) цель правовой аргументации; 4) объект правового аргументирования; 5) содержание правового аргументирования. Аргументационная ситуация – это обобщающая абстрактная ситуация аргументирования, типичная для разных видов юридической деятельности. Субъектный состав правового аргументирования охватывает его обязательных и факультативных субъектов, а также правовую аудиторию. Цель правовой аргументации состоит в убеждении адресата правовой аргументации в приемлемости определенной позиции через приведение разных аргументов. Объект правового аргументирования – это то, на что направлено правовое аргументирование. Содержание правового аргументирования состоит в приведении аргументов – правовых или неправовых.

Ключевые слова: правовое аргументирование, правовая аргументация, состав (корпус) правовой аргументации, аргументационная ситуация, субъектный состав правовой аргументации, цель правовой аргументации, объект правового аргументирования, содержание правового аргументирования.

Dudash T. Body (corpus) of legal argumentation: the view of law theory

The article is dedicated to the body of legal argumentation being regarded as constituent part of theoretical model of legal argumentation. The concept “body of legal argumentation” should play an important methodological role in analysis and evaluation of legal argumentation in different spheres of legal activity: making of law, interpretation of law, application of law, realization of law as well as in legal researches. The author suggests to distinguish terminologically the activity of legal argumentation and denote in with the term “legal arguing”, and the result of either legal arguing or reconstructing of legal argumentation of the other person, which should be denoted with the term “legal argumentation”. Both terms are defined in the article. The body (corpus) of legal argumentation is constituent part of theoretical model of legal argumentation completed with the instruments of legal argumentation, reconstruction and evaluation of legal argumentation. The body of legal argumentation includes: 1) argumentative situation, 2) the parties of legal argumentation, 3) the purpose of legal argumentation 4) the object of legal arguing; 5) the substance of legal arguing. Argumentative situation is the ideal situation of argumentation, which is usual for a particular type of legal activity. It determines the specific features of the above mentioned components in the body of legal argumentation. The parties of legal argumentation are necessary actors and optional actors as well as the audience. The purpose of legal arguing is to persuade the recipient of legal argumentation as well as the audience in acceptability of one’s standpoint by way of arguing. Legal arguing is directed to the object of legal arguing. The substance of legal arguing consists in legally relevant activity of reasoning of statements through the instruments of legal or non-legal arguments.

Key words: legal arguing, legal argumentation, body (corpus) of legal argumentation, argumentative situation, parties of legal argumentation, purpose of legal argumentation, object of legal arguing, the substance of legal arguing.